

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

Заклад вищої освіти	Сумський державний університет
Освітня програма	40803 Менеджмент
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	073 Менеджмент

Цей експертний висновок складений за результатами розгляду галузевою експертною радою (ГЕР) акредитаційної справи. Розгляд справи ГЕР є частиною акредитаційної процедури Національного агентства і здійснюється на основі поданих закладом відомостей про самооцінювання освітньої програми, а також звіту експертної групи про результати акредитаційної експертизи.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ГЕР - галузева експертна рада

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

галузевої експертної ради щодо можливості акредитації освітньої програми

02.08.2023 р.

Справа № 1086(ПГ2)/АС-23

Галузева експертна рада Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з галузі знань 07 "Управління та адміністрування" у складі:

Мельник Віктор Миколайович – головуючий,

Андрусак Наталія Олександрівна,

Шуляр Роман Віталійович,

Шалімова Наталія Станіславівна,

Омельченко Наталія Володимирівна,

Левченко Ярослава Сергіївна,

Загірняк Денис Михайлович,

Ваврін Максим Ростиславович,

Бридун Євгеній Володимирович,

Іваннікова Марина Миколаївна,

за участі запрошених осіб:

Рекуненко Ігор Іванович – гарант ОП,

Шаульська Лариса Володимирівна – керівник експертної групи,

Гладишук Яна Андріївна – член експертної групи,

розглянула на своєму засіданні матеріали акредитаційної справи щодо акредитації освітньої програми:

Назва ЗВО	Сумський державний університет
Назва ВСП ЗВО	<i>не застосовується</i>
ID освітньої програми в ЄДЕБО	40803
Назва ОП	Менеджмент
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	073 Менеджмент
Спеціалізація (за наявності)	<i>відсутня</i>
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

За результатами розгляду акредитаційної справи галузева експертна рада

РЕКОМЕНДУЄ

ухвалити рішення про акредитацію з визначенням "зразкова".

За – 10, Проти – 0

1. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку ГЕР

підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, або для призначення повторної акредитаційної експертизи, відсутні

наявні підстави для відмови в акредитації, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

наявні підстави для призначення повторної акредитаційної експертизи

2. Обґрунтування ГЕР

У цьому розділі ГЕР надає власну оцінку відповідності освітньої програми, базуючись на змісті звіту експертної групи та інших матеріалах акредитаційної справи.

Заповнення полів «Обґрунтування» є обов'язковим, якщо ГЕР змінює рівень відповідності, визначений експертною групою, або підтверджує рівень відповідності А, Е чи F. У цих випадках необхідно заповнити обґрунтування не менше як за одним підкритерієм у межах відповідного критерію.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

1.1 Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти

Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та Стратегічному плану розвитку СумДУ на 2020-2026 роки. Усі програмні результати забезпечено за рахунок обов'язкових компонент.

1.2 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін

Цілі та програмні результати навчання спеціальності "Менеджмент" в ОНП відображають сучасні тенденції розвитку спеціальності та ринку праці в галузі менеджменту. Це дає випусникам програми конкурентну перевагу завдяки розвиненим компетенціям у генерації нових ідей та вирішенні складних проблем у дослідницько-інноваційній сфері менеджменту та управління різними типами організацій. Завдяки визначенню процедур на інституційному рівні, створено достатні умови для реалізації освітньої програми. Аспіранти включаються до складу робочої проектної групи та Ради якості вищої освіти. Цікавою практикою, яка заслуговує поширення, є затвердження всіх робочих програм освітньо-кваліфікаційних рівнів експертними радами роботодавців у відповідній галузі, а також залучення представників закордонних вищих навчальних закладів до робочої проектної групи. Зацікавлені сторони (стейкхолдери) забезпечують значний вплив на зміст освітньої програми, співпраця між ними відбувається регулярно, є насиченою змістом та системною.

1.3 Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм

У СумДУ існує чітка система розробки та оновлення освітньої програми (ОП), яка має на меті забезпечити відповідність цілей ОП та навчальних результатів тенденціям розвитку відповідної спеціальності, вимогам ринку праці, а також галузевому та регіональному контексту. Освітні програми в СумДУ регулярно оновлюються, переглядаються та адаптуються з метою підтвердження їх актуальності, враховуючи світові тенденції у сфері менеджменту та потреби на ринку праці щодо дослідників. Оновлення ОП також спрямовані на підвищення ефективності організації навчального процесу та задоволення потреб аспірантів. Всі ці процеси супроводжуються системою внутрішнього моніторингу та зовнішнього оцінювання для забезпечення якості освіти.

1.4 Освітня програма дає можливість досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності).

За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти програмні результати навчання мають відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня

Програмні результати, визначені ОНП, включають навчальні результати зі спеціальності, які повністю відповідають затвердженому стандарту вищої освіти. В СумДУ створені необхідні умови для досягнення компетентностей та навчальних результатів, які передбачені стандартом. Атестація здобувачів проводиться у формі публічного захисту дисертації. Це процедура, під час якої здобувачі демонструють свої досягнення та презентують результати своєї наукової роботи перед публікою.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

2.1 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності)

Обсяг освітньої складової ОНП "Менеджмент" в кредитах ЄКТС відповідає вимогам законодавства для третього рівня вищої освіти. ОНП "Менеджмент" була оновлена у 2022 році згідно з вимогами Стандарту спеціальності для третього рівня вищої освіти і повністю відповідає обсягам та структурі програми, встановленим чинним законодавством, стандартом та рекомендаціями Національної агенції з питань вищої освіти.

2.2 Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання

Зміст освітньої програми має чітку структуру і логічне обґрунтування. Всі ОК спрямовані на розвиток здібності до глибокого переосмислення існуючих ідей та створення нових комплексних знань. Наявний експериментальний блок - лабораторія для дослідження поведінки. Всі обов'язкові дисципліни відповідають двовекторній спрямованості програми і базуються на останніх трендах у відповідній галузі та міжнародних стандартах щодо ведення, обґрунтування та презентації результатів дослідницької діяльності. Набір ОК є нетиповим та забезпечується сучасними авторськими курсами, які базуються на експериментальних дослідженнях.

2.3 Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною)

Зміст освітньої програми та її освітні компоненти безпосередньо відповідають предметній області, що визначена у Стандарті спеціальності "Менеджмент" для третього рівня вищої освіти. Сукупність ОК, які передбачені в програмі, відповідає предметній області спеціальності та надійно забезпечує повне охоплення широкого предметного поля та галузевих напрямків менеджменту.

2.4 Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством

Аспіранти освітньої програми мають широкі можливості для формування власного освітнього шляху, що є результатом системного та орієнтованого на потреби аспірантів підходу до свідомого вибору власного напрямку розвитку. В індивідуальних навчальних планах аспірантів враховані фактичні вибори різних дисциплін та інших елементів індивідуального шляху. Аспірантам пропонується вибір напрямку мобільності та віртуальних академічних обмінів, а специфіка докторської програми підтримує можливість зарахування результатів неформальної освіти. Заклад вищої освіти має позитивну практику гарантування кожному аспіранту права на вибір, навіть якщо відсутні утворені групи або перевищена їх можлива кількість. Наприклад, аспіранти можуть самостійно вивчати курси, розміщені на ресурсах закладу або сторонніх ресурсах під керівництвом викладача. Вибіркова частина представлена великим переліком фахових та soft skills ОК, які забезпечуються чотирма кафедрами університету, що дозволяє підтримувати якість вибіркових ОК.

2.5 Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності

Оцінка повної відповідності програми та освітньої діяльності в межах ОП "Менеджмент" вимогам щодо набуття аспірантами практичних навичок передбачає аналіз того, як практика сприяє досягненню поставлених цілей і розвитку професійних компетенцій здобувачів освіти. Передбачений зміст діяльності підпорядкований цілям практики і включає проведення відкритого заняття, виконання практичного індивідуального завдання, такого як розроблення силабусу за дисципліною, або теми онлайн-курсу, розділу методичних рекомендацій, комплексу тестів тощо. Ці завдання спрямовані на набуття досвіду педагогічної та навчально-методичної діяльності здобувачами вищої освіти за професійним спрямуванням. Виконання таких завдань допомагає розвивати професійні компетентності, необхідні для здійснення педагогічної діяльності, а також набуття досвіду самостійної педагогічної та наукової роботи.

Крім того, практика сприяє застосуванню сучасних освітніх технологій та способів активізації освітньої діяльності. Вона надає можливість аспірантам опанувати особливості риторики та використовувати їх у педагогічній діяльності. Загалом, практика в рамках ОП "Менеджмент" має на меті підготувати аспірантів до педагогічної діяльності, розвиваючи їхні професійні навички та компетентності.

2.6 Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (softskills), що відповідають заявленим цілям

Всі обов'язкові дисципліни в програмі сприяють розвитку soft skills, необхідних для управлінської компетентності. Ці навички включають системне, критичне та креативне мислення, вміння рефлексувати, працювати в кроскультурному середовищі, емоційний інтелект, лідерство та розвинену комунікативну компетентність, а також управління проектами. Розробники освітньої програми та викладачі свідомо планують використання методів навчання, спрямованих на розвиток soft skills у студентів та аспірантів. Серед таких методів можна відзначити проблемну лекцію, інтерактивні лекції, лекції-дискусії, наукові та навчальні дискусії/дебати з елементами мозкового штурму, наукові дебати та дискусійні панелі, мозковий штурм, обмін думками, практико-орієнтоване навчання, проектне навчання, творчі методи, проблемно-пошукові методи, дослідницьку роботу та case-study. Ці методи навчання сприяють відпрацюванню soft skills у дослідників та викладачів, дозволяючи їм розвивати навички, необхідні для виконання індивідуальних та групових завдань у майбутній професійній діяльності. Птужний вектор розвитку soft skills зають змогу вільного оперування на міжнародних заходах та при участі в міжнародних проектах, які забезпечено в ЗВО на високому рівні.

2.7 Зміст освітньої програми враховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності)

Професійний стандарт відсутній

2.8 Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає фактичному навантаженню здобувачів, досягненню цілей та програмних результатів навчання

В ОП третього рівня вищої освіти для аспірантів організовано планування навчальної та наукової активності, що відповідає цілям програми. Структура навчального навантаження передбачає комбінацію аудиторної роботи та самостійної роботи. В обсяг аудиторної роботи входить 570 годин, що охоплює проведення лекцій, семінарів, практичних занять та інших форм навчання, які проводяться під керівництвом викладачів. Ця частина навантаження допомагає засвоїти необхідні знання, уміння та навички, які є важливими для досягнення цілей програми. Окрему увагу приділено самостійній роботі, яка становить 1230 годин. Цей обсяг обґрунтований і відповідає цілям програми. Самостійна робота дозволяє аспірантам розвивати навички самостійного планування та організації власної активності. Вона сприяє глибокому осмисленню матеріалу, дослідницькій роботі, написанню наукових робіт та виконанню інших завдань, спрямованих на досягнення віддалених результатів. Це поєднання аудиторної та самостійної роботи створює сприятливі умови для розвитку аспірантів як науковців, допомагає їм здобути необхідні знання та навички, а також розвивати самостійність, креативність та вміння досягати високих результатів у своїй науковій діяльності. Цікавим є підхід до раціонального ставлення до часу аспіранта, який дозволяє останньому зробити частину роботи мааксимально цікавою та продуктивною.

2.9 Структура освітньої програми та навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою у разі її здійснення узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти

Підтвердження використання елементів дуальної форми здобуття вищої освіти не встановлено.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

3.1 Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному вебсайті закладу вищої освіти

Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

3.2 Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми

Для вступу до аспірантури за ОП встановлено два вступних випробування: іспит з іноземної мови та фаховий іспит. Інформація про програму вступних випробувань доступна на сайті приймальної комісії СумДУ і представлена у форматі тестування. Алгоритм формування конкурсного балу для вступу до аспірантури за ОП визначений в

Правилах прийому і є зрозумілим. Цей алгоритм є типовим для всіх спеціальностей і не містить дискримінаційних ознак.

3.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Процедура перезарахування результатів навчання з інших ЗВО та інформаційний супровід цього процесу є чіткими і нормативно забезпеченими. Здобувачі та викладачі добре ознайомлені з процедурою перезарахування та використання цієї можливості. Це означає, що здобувачі можуть передавати свої результати навчання, отримані в інших закладах вищої освіти, для перезарахування їх на свою програму навчання в даному ЗВО. Зафіксовано також участь здобувачів і викладачів у програмі віртуальної академічної мобільності. Це свідчить про те, що студенти та викладачі мають можливість брати участь у віртуальних обмінах та академічних програмах, які дозволяють їм отримувати новий досвід та знання, не виїжджаючи за межі свого ЗВО. Ці процедури та програми сприяють створенню гнучких та інноваційних умов навчання для студентів та викладачів і сприяють їхньому особистому та професійному розвитку.

3.4 Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Університет визначив чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Це означає, що студенти мають можливість подати документи на визнання своїх досягнень, отриманих поза університетом, і перетворити їх на кредити або визнання певних курсів або компетенцій. Крім того, університет активно заохочує використання елементів неформальної освіти. Викладачі самі пропонують окремі курси, що включають елементи неформального навчання, в рамках викладання своїх дисциплін. Це може включати запрошення зовнішніх експертів або практиків, проведення майстер-класів, тренінгів або проектів, які доповнюють формальне навчання студентів.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

4.1 Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи

У рамках освітньої програми в СумДУ застосовуються методи та форми навчання, які відповідають Положенню про організацію освітнього процесу. Кожна дисципліна в програмі системно та послідовно готує студентів до наукової роботи, включаючи підготовку до написання та самостійне написання наукових публікацій, що відповідають вимогам провідних наукометричних баз. Окрім традиційних методів навчання та викладання, активно використовуються передові інноваційні технології, що сприяють більш ефективному та продуктивному навчанню. Серед таких технологій знаходяться експериментальні дослідження, які базуються на використанні електроенцефалографії та ай-трекінгу, дозволяючи вивчати активність мозку та фіксувати зоровий контроль студентів під час навчання. Також впроваджуються імерсивні технології, які створюють інтерактивне навчальне середовище та дозволяють студентам активно взаємодіяти з матеріалом. Застосування як традиційної системи методів і прийомів, так і інноваційних інтерактивних методик, сприяють досягненню високої результативності та задоволеності студентів.

4.2 Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб)

Аспіранти, що навчаються за програмою Менеджменту, мають можливість використовувати багатий асортимент спеціалізованих електронних ресурсів СумДУ. Серед них особливо важливо відзначити систему OpenCourseWare - університетську платформу відкритих онлайн курсів, а також освітню платформу MIX, створену самим університетом. Проведене інтерв'ю з аспірантами підтвердило, що інформаційний супровід діяльності аспірантів в СумДУ є повним і зручним. Аспіранти отримують своєчасне та повне інформування про цілі, зміст, плани роботи та навчання за освітньою програмою. Інформація про форми контрольних заходів та критерії оцінювання доступна для всіх освітніх компонентів. У СумДУ всі учасники освітнього процесу, включаючи студентів, аспірантів та викладачів, мають доступ до своєчасної і зрозумілої інформації. Ця інформація надається щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання в рамках кожного окремого освітнього компонента. Також надається інформація про порядок та критерії оцінювання, які застосовуються в процесі навчання.

4.3 Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми

В СумДУ науково-навчальна діяльність здобувачів освіти та діяльність наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених регламентується 12 положеннями, які сприяють стимулюванню наукової діяльності здобувачів освіти. Ці положення встановлюють правила і процедури, що сприяють розвитку наукового потенціалу університету та стимулюють залучення студентів, аспірантів та молодих вчених до дослідницької роботи. Кафедри, які забезпечують реалізацію освітньої програми, мають значний науковий потенціал. Це створює сприятливі умови для поєднання навчання та дослідницької роботи, що відповідає цілям програми. Студенти першого курсу активно беруть участь у різноманітних проєктах, що дозволяє їм визначити свої наукові інтереси та успішно працювати у вибраному напрямку вже з першого семестру навчання. Реалізація ОП спрямована на розвиток дослідницької та аналітичної компетентності студентів, що сприяє їх активному залученню до науково-дослідної діяльності.

4.4 Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі - викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі

Результати напрацювань викладачів, які працюють за освітньою програмою (ОП), узагальнюються та представляються у різних наукових виданнях, включаючи наукові статті, монографії та посібники. Ці публікації мають важливе значення для оновлення змісту освітніх компонентів (ОК) і враховуються під час планування та вдосконалення програми. Наукові статті, які індексуються у базах даних, таких як Scopus і WoS (Web of Science), є одним із важливих показників наукової активності та впливу. Ці публікації проходять процес рецензування та мають високий рівень наукової обґрунтованості. Вони дозволяють широкому науковому співтовариству отримувати доступ до результатів досліджень, проведених викладачами, і використовувати їх для подальшого розвитку та оновлення змісту ОК. Всі удосконалення, зміни та доповнення до ОНП реалізуються за участі роботодавців. Також при оновленні компонентів ОНП враховуються сучасні тенденції розвитку в професійних сферах діяльності, нові методи, напрями дослідження та інформаційні технології. Зміст освітньої програми також оновлюється за допомогою: урахування пропозицій представників ринку праці, що дозволяє відповідати потребам сучасного ринку праці і забезпечувати підготовку студентів до актуальних викликів; аналізу законодавчих і рекомендаційних документів органів державного управління, що стосуються вимог до професійної освіти та кваліфікації; вивчення стандартів та рекомендацій звітів досліджень міжнародних організацій, які визначають глобальні тенденції у сфері освіти та науки; участі викладачів у міжнародних і вітчизняних наукових заходах, що дозволяє ознайомитися з передовим досвідом та інноваціями у своїй галузі; стажувань студентів на вітчизняних і закордонних підприємствах та організаціях, що надає можливість отримати практичні навички та працевлаштуватися; підвищення кваліфікації викладачів, в тому числі на закордонних закладах вищої освіти, для забезпечення якісної передачі знань студентам; участі науково-педагогічних працівників у виконанні науково-дослідних робіт за профілем спеціальності, що дозволяє внести внесок у розвиток науки та розширити знання у відповідній галузі.

4.5 Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти

СумДУ показує позитивну динаміку та досягає високих позицій у національних і міжнародних рейтингах, що свідчить про якість та розвиток університету. Інституційне забезпечення інтернаціоналізації освітньої діяльності є прикладом відмінності та включає продуктивні стимули та необхідні ресурси. СумДУ активно організовує міжнародну академічну мобільність для НПП, студентів та аспірантів, яка включає як перебування у країнах-партнерах, так і прийом студентів з-за кордону. Університет здійснює партнерство з різними установами та розвиває нові зв'язки з метою підтримки академічної мобільності. Особливо цінним є заснування навчання за моделлю віртуальної академічної мобільності із залученням викладачів різних університетів не лише українських закладів освіти, а й зарубіжних університетів. Цей підхід є прикладом гнучкості та підтримки співробітників, студентів та аспірантів у розвитку міжнародного досвіду та академічного обміну знаннями. Здобувачі з першого курсу навчання активно залучені до широкого кола проєктів, що дає змогу з початкового курсу окреслити коло наукових інтересів та продуктивно працювати за обраним вектором.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

5.1 Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дають можливість встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь

Поєднання формативного (поточного) та сумативного (заключного) оцінювання з акцентом на стимулюючий до розвитку вплив саме поточного оцінювання є взірцевою практикою, яка заслуговує на поширення. Цей підхід дозволяє систематично вимірювати ступінь сформованості фахових та універсальних компетентностей дослідника протягом навчального процесу. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти повинні бути чіткими, зрозумілими та передбачати механізми визначення досягнень здобувачів вищої освіти відповідно до

окремих освітніх компонентів та/або освітніх програм загалом. Важливо, щоб ці критерії та форми контролю оприлюднювалися заздалегідь, тобто були доступними і відомими всім учасникам навчального процесу. Цей підхід сприяє прозорості та справедливості в оцінюванні, а також дозволяє студентам та аспірантам усвідомити свої потенційні можливості, а також об'єктивно оцінити свої досягнення. Публікація форм контролю та критеріїв оцінювання заздалегідь дозволяє всім сторонам ознайомитися з ними, а також сприяє створенню стимулів для розвитку студентів та аспірантів у процесі навчання. Ця взірцева практика з оцінювання заслуговує на визнання та може бути прикладом для інших установ вищої освіти, які прагнуть до покращення процесу оцінювання та сприяння академічному розвитку студентів та аспірантів.

5.2 Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності)

Згідно зі Стандартом вищої освіти зі спеціальності 073 Менеджмент для третього (освітньо-наукового) рівня атестації, здобувачі освітнього ступеня доктор філософії проходять атестацію у формі публічного захисту дисертації. Це означає, що здобувачі повинні представити свої дисертаційні роботи перед апробаційною радою та іншими зацікавленими особами. Крім того, передбачено корисну нетипову практику, яка полягає у проведенні засідання апробаційної ради у форматі постійно діючого фахового семінару. Це означає, що рада регулярно збирається для апробації та затвердження висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. На засіданні ради також призначаються рецензенти, які будуть оцінювати дисертацію та давати свої рекомендації щодо покращення роботи. Ця практика сприяє якісному оцінюванню дисертаційних робіт і забезпечує участь експертів з відповідної галузі у процесі атестації. Постійний фаховий семінар дозволяє забезпечити систематичний обмін науковими думками та дослідницькими результатами між учасниками ради. Ця практика може служити взірцем для інших освітніх установ, оскільки вона сприяє підвищенню якості та об'єктивності атестаційного процесу та забезпечує відповідність результатів дослідження науковим вимогам та стандартам.

5.3 Визначено чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для всіх учасників освітнього процесу, які забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема охоплюють процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

Визначення чітких і зрозумілих правил проведення контрольних заходів є важливою складовою ефективного освітнього процесу. Ці правила повинні бути доступними для всіх учасників освітнього процесу і забезпечувати об'єктивність екзаменаторів. У таких правилах можуть бути включені процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що забезпечує нейтральне оцінювання здобувачів освіти. Наприклад, екзаменатори можуть бути зобов'язані декларувати свої можливі конфлікти інтересів, що можуть вплинути на об'єктивність їх оцінки, і вживати заходів для запобігання таким конфліктам. Також правила контрольних заходів можуть визначати порядок оскарження результатів і пропонувати можливість повторного проходження контрольних заходів, якщо учасник освітнього процесу не задовольний отриманими результатами або має підстави для сумніву у їх об'єктивності. Це забезпечує можливість перегляду та переоцінювання результатів з метою забезпечення справедливості оцінювання.

5.4 У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, яких послідовно дотримуються всі учасники освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності

Університет виявляє велику увагу до забезпечення академічної доброчесності та протидії академічному плагіату. Наявність політики нульової толерантності, що підтверджується зустрічами з адміністративним персоналом, керівництвом, академічним персоналом, науковими керівниками та здобувачами, є важливим кроком у забезпеченні і підтримці наукової чесності. Чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності грають важливу роль у забезпеченні рівних умов для всіх учасників освітнього процесу і забезпеченні об'єктивності та інтегритету оцінювання. У 2020 році вперше в Україні проведено серію вебінарів з академічної доброчесності "Дослідницька доброчесність: цінності та виклики", де застосовано підходи в ігровому середовищі. Ці вебінари стали новим етапом розвитку освітньої ініціативи в країні. Одним із новаторських підходів, що вперше було запроваджено в Україні, була практика використання популяризаційних матеріалів на тему академічної доброчесності з елементами доповненої реальності. СумДУ бере участь у проекті «Open Practices, Transparency and Integrity for Modern Academia (OPTIMA)», який реалізується в рамках програми Erasmus+ KA2, Capacity Building in Higher Education. З цього проекту виходить, що з 2023 року СумДУ стало першим закладом вищої освіти в Україні, який приєднався до European Network for Academic Integrity (ENAI) як інституційний член. Впровадження цих політик у внутрішню культуру якості закладу вищої освіти сприяє створенню етичного та довіреного середовища.

Критерій 6. Людські ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

6.1 Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання

До викладання залучені викладачі з високими досягненнями та експертизою у відповідних дисциплінах. Наявність наукових публікацій, напрямків стажування та професійної діяльності, пов'язаної зі змістом освітніх компонентів, свідчить про те, що викладачі мають глибокі знання та досвід у своїх галузях. Комбінування викладацької та наукової роботи з практичною фаховою діяльністю є дуже корисним підходом, оскільки дозволяє студентам отримати не лише теоретичні знання, але й практичні навички, які можна використовувати в реальному світі. Крім того, викладачі з власною практикою можуть надати студентам цінний уявлення про те, як теорія застосовується на практиці та як виглядає реальна робота в даній галузі. Факт, що викладачі є визнаними експертами національного та міжнародного рівня, свідчить про їхню високу кваліфікацію та вплив у відповідних галузях. Наукові статті викладачів, які занесені до баз даних, таких як Scopus і WoS (Web of Science), мають велике значення як показники наукової активності та впливу. Ці публікації проходять обов'язковий процес рецензування та відрізняються високим рівнем наукової обґрунтованості та цитованістю. Вони дозволяють широкому науковому співтовариству доступ до результатів досліджень, проведених викладачами, і використовувати їх для подальшого розвитку та оновлення змісту освітніх програм. Це також створює додаткові можливості для студентів отримати актуальну та передову інформацію про свою обрану галузь. Свідченням професійної кваліфікації викладачів є реалізація шести проєктів національного фонду досліджень, держбюджетних тем та ін. на суму біля 53 млн.грн. Дотримання кадрової політики, яка передбачає додаткові очікування щодо науково-дослідної та навчально-методичної діяльності викладачів, свідчить про зосередженість СумДУ на досягненні найвищого рівня якості освіти та наукових досліджень. Це важливий підхід, який допомагає забезпечити прогресивні стратегії університету, зокрема програми інтернаціоналізації, збільшення фінансування науково-дослідних робіт, фандрейзингової діяльності та підвищення рейтингу. Такий підхід є доброю практикою, оскільки сприяє досягненню високої якості освіти та наукових досліджень. Фактичний рівень кадрового забезпечення освітніх програм та суміжних напрямів діяльності підтверджує ефективність такої політики. Процедура добору нових працівників відповідає відкритій та стимулюючій кадровій політиці СумДУ і сприймається позитивно викладачами.

6.2 Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дають можливість забезпечити потрібний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми

У процесі заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників у СумДУ діє конкурсний відбір, який передбачає встановлення додаткових вимог до претендентів, включаючи критерії якості їх науково-дослідної та навчально-методичної діяльності. При конкурсному відборі кандидати подають Інформаційну довідку щодо відповідності освітньому компоненту та професійній кваліфікації, визначеній ліцензійними умовами, за затвердженим шаблоном. Це дозволяє оцінити досягнення претендента у професійній діяльності, які є основою для визначення терміну контракту. Для проведення конкурсного відбору створюється центральна конкурсна комісія, до складу якої входять проректори, діяльність яких пов'язана з освітнім або науковим процесом, директори інститутів, керівники факультетів, керівники підрозділів, які забезпечують організацію навчального процесу та підвищення кваліфікації викладачів, а також представники профспілок та студентського самоврядування. Важливими принципами конкурсного відбору є відкритість, гласність, законність, рівність прав учасників конкурсної комісії, колегіальність, незалежність, обґрунтованість та об'єктивність прийняття рішень, а також неупереджене ставлення до кандидатів. Під час конкурсного відбору інформація про нього публікується на сайті СумДУ з метою забезпечення прозорості та доступу до відповідної інформації для всіх зацікавлених сторін.

6.3 Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу

Залучення роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу є дуже цінною практикою, оскільки вона сприяє зближенню академічного середовища з практичними потребами ринку праці. Наявність системного процесу залучення роботодавців вказує на те, що університет прагне створити умови, щоб студенти отримували актуальні знання та навички, які відповідають потребам сучасного ринку праці. Комплекс позитивних практик, які використовуються для залучення роботодавців та практиків до організації та реалізації освітнього процесу, є дуже ефективним. Наприклад, обговорення та затвердження тем дисертацій за участю роботодавців допомагає забезпечити практичну спрямованість досліджень та відповідність їхніх результатів потребам ринку. Рецензування наукових статей аспірантів провідними експертами-вченими дозволяє забезпечити високу якість дослідницької роботи та зв'язок з академічною громадськістю. Використання бази компаній-партнерів для апробації та проведення досліджень допомагає студентам отримати практичний досвід та реалізувати свої проєкти в реальних умовах.

6.4 Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців

У закладі вищої освіти активно залучаються до аудиторних занять професіонали-практики, експерти галузі і представники роботодавців. Більшість викладачів, які працюють в СумДУ та запрошені викладачі, мають значний професійний досвід у своїх галузях, зокрема на міжнародному рівні. Аспіранти відзначають високий рівень задоволеності їхнім професійним досвідом.

6.5 Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями

Система сприяння професійному розвитку викладачів у СумДУ включає такі важливі елементи: Визначення та формалізація широкого кола актуальних компетентностей НПП, які включають цифрові, управлінські, комунікаційні, медійні та інклюзивні навички. Це допомагає оцінити поточний рівень компетентностей викладачів та спрямувати

програми підвищення кваліфікації у потрібному напрямку. Обґрунтований підхід до формування річного плану підвищення кваліфікації, який розробляється відділом стратегічного аналізу. Цей план ґрунтується на узагальнених та комплексних аналізах результатів опитувань здобувачів освіти та співробітників університету, пропозиціях керівників структурних підрозділів та запитах працівників. Постійний моніторинг кваліфікації викладачів та якості освітньої діяльності. Це дозволяє встановлювати факт впровадження результатів підвищення кваліфікації та оцінювати якість освітнього процесу. Альтернативність джерел фінансування підвищення кваліфікації. Ресурси для професійного розвитку можуть надходити з загальноуніверситетського фонду або окремих субрахунків інститутів та кафедр. Це забезпечує управлінську гнучкість, обґрунтованість витрат та стимулює контроль очікуваних результатів. Чіткість та прозорість контрольних показників накопичувальної системи обрахунку основних результатів ПК НПП. Високий рівень задоволеності інституційними умовами для розвитку, щирого прагнення викладачів до набуття викладацьких і дослідницьких компетентностей міжнародного рівня.

6.6 Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності

СумДУ має ліцензію, яка дозволяє проводити підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників за програмами з інноваційної педагогічної діяльності та програмами з електронних засобів та дистанційних технологій навчання. Центр розвитку кадрового потенціалу постійно організовує короткострокові курси для підвищення викладацької майстерності. З метою підтримки активності викладачів у забезпеченні якості вищої освіти, поширення передового досвіду та додаткової мотивації педагогічних та науково-педагогічних працівників, у СумДУ запроваджені конкурси на кращу колекцію навчальних матеріалів, що опубліковані у відкритому доступі, "Інновації ІКТ для сучасної освіти ICT4EDU", "Кращі науково-педагогічні працівники", "Кращий викладач очима студентів" та "Педагогічні новації СумДУ". Оцінка якості навчально-наукової роботи зі здобувачами враховується при визначенні рейтингу структурних підрозділів університету. В СумДУ створена багатовекторна система стимулювання викладачів, що є взірцевою та вартою наслідування.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

7.1 Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми гарантують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання

В системі фінансування СумДУ використовуються різні джерела. Державний бюджет: Університет отримує фінансування від держави на покриття своїх основних потреб, таких як зарплати викладачів, інфраструктура, освітні програми тощо. Власні доходи: СумДУ може генерувати свої власні доходи через платні послуги, які надаються зовнішнім і внутрішнім партнерам. Кожен структурний підрозділ має свій окремий субрахунок, що дозволяє проводити фінансові операції та вести облік коштів окремо для кожного підрозділу. Спонсорські та благодійні внески: Університет може отримувати фінансову підтримку від спонсорів та благодійників, що дозволяє залучати додаткові ресурси для розвитку та здійснення проектів. Щодо формування цифрових компетентностей фахівців-управлінців, в СумДУ використовуються спеціалізовані програмні продукти, що допомагають забезпечити належні умови для розвитку цих навичок. Навчальні аудиторії університету оснащені проекторами та іншими мультимедійними пристроями для зручного візуального супроводу занять. Також в них є навчальні дошки для паралельного відображення матеріалів. Крім того, в СумДУ існують креативні простори, такі як коворкінг "Універ Сіті" і Літературна вітальня, які можуть використовуватись для проведення зустрічей, тренінгів та інших заходів.

7.2 Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми

Аспіранти та науково-педагогічні працівники в СумДУ мають привілейований доступ до бібліотечних фондів та репозитарію університету, а також до інших наукометричних баз даних та ресурсів. Вони можуть безкоштовно користуватись цими ресурсами для своїх наукових досліджень та педагогічної діяльності. Університет забезпечує безкоштовний доступ до Wi-Fi для всіх його співробітників та студентів. Крім того, для уникнення перебоїв у Інтернет-з'єднанні використовується технологія Starlink. Кожна навчальна аудиторія в університеті оснащена ноутбуком для викладача, проектором та навчальною дошкою, що забезпечує комфортне проведення занять. На кафедрах, які використовуються як робочий простір для викладачів і аспірантів, кожне робоче місце просторе та оснащене комп'ютером та необхідними пристроями для викладацької та наукової роботи. Витрати на публікацію статей у високорейтингових наукових виданнях компенсуються шляхом преміювання викладачів та аспірантів. Це регулюється Положенням про додаткове преміювання вчених СумДУ за особливі досягнення у науковій роботі та підготовці науково-педагогічних кадрів. Задоволеність наявною інфраструктурою та інформаційними ресурсами перевіряється через проведення опитувань серед студентів та співробітників університету. Підготовка аспірантів включає використання різноманітних лабораторних баз для проведення експериментальних досліджень. Зокрема, доступні такі лабораторії як: Лабораторія ідей, що діє при кафедрі, спрямована на стимулювання творчого мислення

та сприяє розвитку ідейних рішень; Лабораторія поведінкової економіки, що використовує інтерактивні методи навчання, ґрунтовані на сучасних технічних засобах, для дослідження економічних аспектів поведінки; Лабораторія віртуальної та доповненої реальності під назвою Ulab, яка забезпечує студентів засобами для взаємодії з віртуальним світом та застосування доповненої реальності у навчанні та дослідженнях. Ці лабораторії забезпечують учасникам навчального процесу унікальні можливості для здобуття практичних знань та дослідницьких навичок відповідно до сучасних вимог та тенденцій. Вони створюють стимулююче навчальне середовище, сприяють креативності та підвищують ефективність навчання у аспірантів.

7.3 Освітнє середовище є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дає можливість задовольнити їхні потреби та інтереси

Під час онлайн-огляду матеріально-технічної бази СумДУ було продемонстровано облаштоване укриття, яке має сертифікат від ДСНС і повністю обладнане для проведення занять у разі повітряної тривоги. Укриття має зональну та мультифункціональну структуру і включає ряд приміщень, призначених для проведення навчальних занять, лекцій, засідань. Тут є необхідне мультимедійне обладнання, аудіосистеми, Wi-Fi-покриття, а також щотижневі засідання ректора. Під час воєнного стану студентське самоврядування організувало пункт незламності, який був підтверджений під час зустрічі з представниками студентського самоврядування. Цей пункт був обладнаний необхідним спорядженням та мав доступ до Інтернету, що дозволяло продовжувати навчальний процес навіть при відключенні електропостачання. В СумДУ регулярно організуються різноманітні події з метою популяризації та сприяння розвитку здорового способу життя, як серед студентів, так і серед працівників. Крім того, організовано курси з домедичної підготовки та мінної безпеки для викладачів в рамках програм підвищення кваліфікації, а також для всіх бажаючих, включаючи студентів.

7.4 Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою

Кафедри, викладачі та наукові керівники, забезпечують всебічну підтримку здобувачів (аспірантів, докторантів). Існує цілеспрямоване забезпечення інформаційною підтримкою для забезпечення навчання, викладання та проведення досліджень усіма учасниками освітнього процесу. Це досягається шляхом створення відкритого та доступного середовища. Інформаційна підтримка включає розповсюдження якісних інформаційних ресурсів та надання доступу до відкритих та передплатених баз даних, електронних ресурсів, які створюються самим ЗВО. Консультативна підтримка забезпечується через регулярну комунікацію зі здобувачами, включаючи наукових керівників, викладачів та керівництво ЗВО. Університет також надає додаткову підтримку для студентів, аспірантів та викладачів, які мають дітей, через Центр підтримки сім'ї "Студентський лелека". Цей центр дозволяє студентам та викладачам поєднувати материнство з навчанням або викладанням, забезпечуючи догляд за дітьми на період їх перебування в університеті. Усі учасники освітнього процесу також мають доступ до спортивної бази, оздоровчої бази та 36 пунктів харчування, розташованих на території університету, де надаються послуги харчування за доступними цінами.

7.5 Заклад вищої освіти створює достатні умови щодо реалізації права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються за освітньою програмою

Університет забезпечує можливість навчання осіб з особливими освітніми потребами за індивідуальним графіком, у інклюзивних групах та з використанням елементів дистанційного навчання. Це дозволяє забезпечити доступність освіти для всіх студентів незалежно від їх особливостей. Здобувачі з особливими освітніми потребами отримують необхідний навчально-організаційний, психологічно-педагогічний та соціальний супровід для успішного навчання. На сайті університету вільно доступна інформація про створення умов для осіб з особливими освітніми потребами, що дозволяє ознайомитися з підходами та послугами, що надаються. Навчальні та викладацькі аудиторії розташовані на першому поверсі або обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з особливими освітніми потребами. Крім того, у деяких корпусах присутні ліфти для забезпечення зручного руху між поверхами. Університет створив всі необхідні умови для доступу здобувачів з особливими освітніми потребами до бібліотечного фонду. Це дозволяє студентам знайти та використовувати необхідну літературу та ресурси для свого навчання та досліджень.

7.6 Наявні чіткі і зрозумілі політика та процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

СумДУ має встановлену систему цінностей та принципів, які визначають основні орієнтири та правила поведінки для всіх учасників освітнього процесу. Це допомагає створити атмосферу взаєморозуміння, толерантності та співпраці всередині університетського співтовариства. У зв'язку з конфліктними ситуаціями здобувачі СумДУ інформовані про процедуру вирішення таких конфліктів. Хоча здобувачі не звертаються до органів студентського самоврядування, вони мають можливість самостійно вирішувати конфлікти відповідно до встановлених принципів та правил. Університет також має Комісію з етики та управління конфліктами, яка відповідає за вирішення конфліктів та забезпечення етичних стандартів університетського співтовариства. Ця комісія може надати підтримку та рекомендації у разі виникнення складних ситуацій. Крім того, університет має Гендерний ресурсний центр, який сприяє розумінню гендерних питань та пропагує рівність статей усередині університетського середовища. Цей центр забезпечує підтримку та ресурси для всіх учасників освітнього процесу щодо гендерної рівності та усунення дискримінації.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

8.1 Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми

Рейтингування освітніх програм на базі оцінок здобувачів вищої освіти є оригінальною практикою в СумДУ. Цей процес здійснюється відповідно до методики, яка описана в Положенні про організацію оцінювання здобувачами вищої освіти якості освітніх програм, що реалізуються у СумДУ. Шляхом збирання оцінок від здобувачів, університет може оцінити якість освітніх програм і вжити заходи для їх поліпшення. СумДУ підтримує постійний зворотний зв'язок з аспірантами, випускниками та роботодавцями, що допомагає університету відслідковувати тенденції розвитку галузі та потреби суспільства. У 2019 році була створена Експертна рада роботодавців зі спеціальності 073 Менеджмент, яка сприяє забезпеченню якості професійної підготовки випускників університету. Пропозиції зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів обговорюються на різних рівнях внутрішніх органів управління університетом. Вони розглядаються на проєктній групі, Раді із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Навчально-наукового центру підготовки кадрів вищої кваліфікації, Раді із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти СумДУ, а також вченій раді СумДУ.

8.2 Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми

У СумДУ аспірантам надаються всі умови для гарантованого врахування та забезпечення їхніх потреб і інтересів під час перегляду освітніх програм (ОП) та оцінювання їх якості. Університет розуміє важливість залучення аспірантів до цього процесу, оскільки вони є важливими учасниками освітнього процесу. Одним із заходів є залучення аспірантів до перегляду освітніх програм. Їхні думки, пропозиції та зауваження беруться до уваги при внесенні змін до програм навчання. Це дозволяє забезпечити врахування їхніх потреб та інтересів, а також покращити якість освіти. Крім того, СумДУ передбачає встановлення премій для викладачів, які отримують високу оцінку якості організації освітньої діяльності з боку студентів. Це є поощренням для викладачів, які продемонстрували високий рівень професійності та забезпечили якісну освіту для студентів. Врахування думки аспірантів та встановлення премій для викладачів, що показали високу якість роботи, сприяє покращенню навчального процесу та стимулює викладачів до постійного вдосконалення своєї роботи.

8.3 Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери

У СумДУ були створені всі необхідні умови для партнерської участі роботодавців у визначенні змісту освітніх програм (ОП) та організації освітньої діяльності. Університет розуміє важливість залучення роботодавців до процесу навчання, оскільки це дозволяє забезпечити актуальність та відповідність освіти потребам ринку праці. Приклади врахування потреб роботодавців включають введення нових дисциплін, які відповідають сучасним вимогам ринку праці. Це означає, що університет активно співпрацює з Експертною радою роботодавців, залучаючи представників роботодавців до процесу розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньо-навчальних програм. Крім того, представники роботодавців беруть участь у затвердженні кожної робочої програми навчальної дисципліни. Це дозволяє забезпечити врахування потреб роботодавців у конкретних дисциплінах і забезпечити актуальність навчального процесу з орієнтацією на вимоги практики. Така партнерська участь роботодавців сприяє створенню відповідності між вимогами ринку праці та підготовкою випускників. Це забезпечує випускникам більші можливості знайти роботу відповідно до своєї спеціальності і сприяє підвищенню якості освіти університету.

8.4 Наявна практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми

У СумДУ випускова кафедра виконує основну роботу зі збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітніх програм. Вона проводить аналіз основних траєкторій працевлаштування випускників з метою визначення необхідних компетентностей та результатів навчання, необхідних для успішного працевлаштування за фахом. Для забезпечення цього процесу, випускова кафедра систематично збирає інформацію про випускників освітніх програм. Це включає дані про їх подальшу кар'єру, місце працевлаштування, займану посаду та інші відомості, які дозволяють провести аналіз траєкторій працевлаштування. Крім того, організуються зустрічі аспірантів з випускниками, які підтримують комплексність, актуальність програми та високу якість підготовки. Ці зустрічі дають можливість аспірантам ознайомитися з досвідом випускників, отримати поради щодо подальшої кар'єри та встановити контакти для майбутньої співпраці. Опитування випускників є ще одним інструментом для залучення їхньої думки до обговорення освітніх програм. Це дозволяє отримати зворотний зв'язок від випускників щодо актуальності та ефективності програми, а також запропонувати свої пропозиції щодо її поліпшення.

8.5 Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми

В СумДУ існує комплексна п'ятирівнева система забезпечення якості, яка охоплює всі аспекти освітньої діяльності та вищої освіти. Основним документом, який регулює цю систему, є "Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти СумДУ". У відповідь на зауваження частини аспірантів щодо пошуку викладача для отримання консультацій, в СумДУ було проведено інформування аспірантів. Інформація про графік консультацій викладачів

була розміщена на веб-сайті відповідної кафедри. Це дозволяє аспірантам легко знайти інформацію про доступні часи та місце консультацій з викладачами для отримання необхідної підтримки та консультаційних послуг. Такий підхід сприяє забезпеченню доступності та зручності отримання консультацій для аспірантів, дозволяє ефективно вирішувати їхні проблеми та задовольняти їхні потреби щодо підтримки в навчальному процесі.

8.6 Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій) беруться до уваги під час перегляду освітньої програми

У СумДУ існує широкий фокус і системне відстеження зовнішнього оцінювання, яке включає не лише результати акредитаційної експертизи, а й відгуки зовнішніх стейкхолдерів та аналіз динаміки рейтингових показників СумДУ. Системна діяльність та процедури регулярного моніторингу та оновлення освітньо-наукових програм (ОНП) проводяться в СумДУ на основі результатів зовнішньої експертизи. Це означає, що після проходження зовнішньої експертизи програм навчання, яка включає оцінку якості освіти, а також зворотний зв'язок із зовнішніми зацікавленими сторонами (стейкхолдерами), відбувається оновлення та вдосконалення ОНП. Ці процедури моніторингу та оновлення ОНП регулярно проводяться до початку нового навчального року, що дозволяє забезпечити актуальність та відповідність освітніх програм потребам сучасного суспільства та ринку праці. Такий підхід сприяє постійному покращенню якості освіти в СумДУ, враховуючи оцінку зовнішніх експертів та думки стейкхолдерів, що дозволяє університету пристосовуватися до змін у галузі освіти та вимог суспільства.

8.7 В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, що сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою

В СумДУ спостерігається високий рівень сформованості культури якості, який проявляється у свідомому розумінні кожним працівником загальноуніверситетської політики якості та її пріоритетів, а також усвідомленні свого місця в її забезпеченні. Кожен працівник відчуває важливість якості і бере активну участь у забезпеченні якості університетських процесів. Лояльне ставлення до внутрішніх процедур забезпечення якості базується на комбінації стимулюючого впливу та ресурсного забезпечення. Це означає, що працівники отримують відповідне навчання, чітко розуміють стимули за досягнення якісних результатів, а також мають доступ до якісної адміністративної, інформаційної та організаційної підтримки. Зосередження на пріоритетних напрямках діяльності сприяє фокусуванню зусиль на покращенні якості. Працівники також виявляють ініціативу в ухваленні рішень, спрямованих на покращення якості на всіх рівнях. Вони не лише дотримуються встановлених процедур, але й активно вносять пропозиції та ініціюють дії, спрямовані на постійне покращення якості університетських процесів.

Критерій 9. Прозорість та публічність

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень В

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень В

Обґрунтування ГЕР

9.1 Визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми

У СумДУ всі відповідні документи, які регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, розміщені у вільному доступі на офіційному сайті закладу вищої освіти. Це забезпечує прозорість та доступність інформації для студентів, аспірантів, викладачів та інших учасників освітнього процесу. Під час вступу та настановчих зборів здобувачів першого курсу інформується про наявні документи, їх значення та важливість. Це дозволяє студентам бути ознайомленими з правилами, процедурами та очікуваннями, які пов'язані з їхнім навчанням. Установлені правила і процедури є чіткими і зрозумілими для всіх учасників освітнього процесу. Вони визначають права та обов'язки студентів, викладачів, аспірантів та інших стейкхолдерів. Ці правила і процедури дотримуються послідовно та систематично під час реалізації освітньої програми.

9.2 Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному вебсайті відповідний проєкт із метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін

У СумДУ проєкт освітньої програми (ОП) публікується в каталозі освітніх програм, що доступний онлайн. У каталозі освітніх програм можна знайти онлайн-форму та електронну скриньку для подачі рекомендацій, пропозицій чи зауважень від усіх зацікавлених сторін. Проєкт ОП оприлюднюється щороку, не пізніше, ніж за місяць до затвердження оновлень. Це дає можливість всім зацікавленим сторонам ознайомитись зі змістом та структурою проєкту ОП і надати свої пропозиції та зауваження. Оприлюднений проєкт ОП 2022 року дає можливість всім зацікавленим стейкхолдерам ознайомитись з ним і внести свої пропозиції та зауваження. Після закінчення періоду обговорення і збору рекомендацій формується звіт, в якому враховуються пропозиції стейкхолдерів. Цей звіт містить інформацію про врахування пропозицій та рекомендацій і може бути використаний для удосконалення освітньої програми.

9.3 Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному вебсайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства

СумДУ, освітня програма, включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти, своєчасно оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу. Ця інформація надається в точному та достовірному форматі, і обсяг її опублікованої версії є достатнім для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства. Достовірна та точна інформація про освітню програму, яка опублікована на офіційному веб-сайті, допомагає зацікавленим сторонам, таким як студенти, батьки, роботодавці та громадськість, отримати повну картину про освітню програму та її характеристики.

Критерій 10. Навчання через дослідження

Рівень відповідності (експертна група)

Рівень А

Рівень відповідності (ГЕР)

Рівень А

Обґрунтування ГЕР

10.1 Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності в закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю

Створені умови для задоволення інтересів аспірантів щодо відпрацювання дослідницьких компетентностей і розвитку їх потенціалу в міжнародному науковому просторі. Декілька факторів, що сприяють цьому, включають: Методологічно обґрунтований процес організації досліджень: Забезпечення чіткої методології для планування та виконання дослідницьких робіт допомагає аспірантам максимально ефективно використовувати свій бюджет часу. Це включає в себе визначення цілей, завдань та наукових методів, а також встановлення механізмів контролю та оцінки прогресу; Підготовка дисертації під керівництвом викладачів-експертів: Залучення досвідчених викладачів-експертів, які мають спеціалізацію у відповідних наукових областях, дозволяє аспірантам отримати наставництво та підтримку під час роботи над своїми дослідницькими проектами. Це сприяє якісному виконанню досліджень та розвитку необхідних наукових навичок. Вільна діяльність у міжнародному науковому просторі: Забезпечення можливостей для аспірантів розвиватися у міжнародному науковому середовищі розширює їх можливості і відкриває двері для співпраці з вченими та дослідниками з усього світу. Це забезпечується, зокрема, розвитком у аспірантів soft skills та відповіддальним ставленням закладу освіти в цілому та кафедрою зокрема до розвитку саме цього вектора: участь у конференціях, семінарах, наукових стажуваннях та спільних дослідницьких проектах (де задіяні як здобувачі, так і наукові керівники). Здобувачі мають можливість обирати вибіркові дисципліни з інших рівнів та освітніх програм, що дозволяє їм отримати додаткові компетенції, необхідні для здійснення власних досліджень. Результатом такого підходу є максимальна продуктивність - наявність переможців міжнародних конкурсів.

10.2 Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряму досліджень наукових керівників

Наукові керівники аспірантів ОП "Менеджмент" є визнаними вченими, активними дослідниками, керівниками та представниками наукових шкіл. Це гарантує, що аспіранти отримують наукове керівництво від досвідчених і успішних фахівців у своїй галузі. Підтвердження відповідності напрямків наукових досліджень аспірантів та їх наукових керівників є важливим кроком у забезпеченні якості наукової роботи. Це гарантує, що дослідження аспірантів відповідають актуальним науковим тенденціям та ведуться під керівництвом фахівців з відповідним науковим досвідом і знаннями. Важливо також, що аспіранти інтегруються у сформоване наукове середовище. Це сприяє їх професійному розвитку, обміну досвідом та співпраці з іншими науковцями. Додатково, можливість подвійного керівництва аспірантами дозволяє розширити можливості досліджень шляхом залучення міжнародних партнерів і використовувати їхній потенціал у нових напрямках досліджень. Всі ці практики сприяють науковому розвитку аспірантів, забезпечують високу якість наукових досліджень та сприяють їхньому успіху у міжнародному науковому просторі.

10.3 Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення й апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквіумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо)

Програма має таку важливу перевагу як лабораторна база для проведення досліджень. Унікальне обладнання та діяльність Лабораторії поведінкової економіки та лабораторії соціально-економічних досліджень СумДУ дозволяють аспірантам здійснювати наукові дослідження на високому рівні. Матеріальна підтримка для діяльності аспірантів, пов'язаної з проведенням та апробацією результатів досліджень, є важливою складовою. Безкоштовний доступ до ресурсів СумДУ, ННІ БіЕМ та кафедри управління, залучення аспірантів до виконання НДР з оплатою праці, фінансування участі в науково-практичних заходах поза межами СумДУ, а також економічне стимулювання високої наукової активності є важливими факторами, які сприяють успішній діяльності аспірантів. Високий рівень задоволеності аспірантів та випускників усіма видами організаційної підтримки та прозорою стимулюючою системою матеріального супроводу є свідченням успішного функціонування програми та ретельної уваги до потреб студентів. Це важливий фактор, що сприяє мотивації аспірантів, їхній активній науковій діяльності та досягненню якісних

результатів у своїх дослідженнях. Усі ці фактори разом створюють сприятливі умови для розвитку наукового потенціалу аспірантів та забезпечують їхнє успішне виконання наукових завдань. Здобувачі ОНП долучені до виконання НДР з оплатою праці.

10.4 Заклад вищої освіти забезпечує можливості для залучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проєктах тощо

Освітня програма і організація наукової діяльності аспірантів спрямовані на підготовку дослідників, які відповідають міжнародним стандартам. У цьому контексті зосереджена увага на обґрунтуванні, формулюванні, презентації та просуванні наукових результатів, а також на організації дослідницької роботи, залученні ресурсів та плануванні кар'єри дослідника. Міжнародна експертиза викладачів та наукових керівників, а також можливості включення у міжнародну спільноту дослідників у сфері менеджменту, забезпечують високу якість підготовки аспірантів. СумДУ надає широкі можливості для академічної мобільності аспірантів, що сприяє їхньому залученню до міжнародних дослідницьких проєктів та співпраці з іноземними вищими навчальними закладами. Особливу увагу приділяється тренінгу аспірантів щодо обґрунтування та оформлення наукових результатів згідно з сучасними вимогами. Підготовка статей до публікації у високорейтингових міжнародних виданнях є ефективним засобом стимулювання наукової активності та досягнення якісних наукових результатів. Також відкриті можливості для участі аспірантів у міжнародних грантових проєктах, двосторонніх програмах навчання з іноземними вищими навчальними закладами, міжнародних програмах академічної мобільності та у спільних міжнародних наукових проєктах. Здобувачі активно беруть участь у міжнародній академічній мобільності. В рамках освітньо-наукової програми, започатковано двосторонню співпрацю з іноземним ЗВО Silesian University of Technology, що передбачає обмін докторантами та здобуття докторських ступенів обома сторонами.

10.5 Наявна практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проєктах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються

Протягом періоду з 2020 по 2023 роки на кафедрах виконується шість проєктів, які отримали фінансування від Національного фонду досліджень України. Це свідчить про високу оцінку наукової діяльності та довіру до наукових керівників і результатів їхньої роботи. Рівень міжнародного визнання результатів дослідницької діяльності наукових керівників є взірцевим і підтверджується публікаціями та показниками цитування. Факт того, що всі наукові керівники щорічно мають 3 і більше публікацій у виданнях, які індексуються в Scopus та WoS, зокрема у першому та другому кварталах, свідчить про високу якість їхньої наукової роботи і вплив їхніх досліджень на міжнародну наукову спільноту. Практичне впровадження наукових результатів є поширеною практикою, що є дуже цінним. Крім того, факт наявності запиту на виконання науково-дослідницьких робіт на замовлення бізнесу а громади свідчить про важливість та релевантність досліджень, які проводяться в рамках програми. Реалізація шести проєктів національного фонду досліджень, держбюджетних тем та ін. на суму біля 53 млн.грн. свідчить про високий рівень залученості та професійної майстерності учасників, а також про практичну значущість і вплив результатів досліджень на суспільство та економіку. Наукові доробки керівників, що опубліковані в наукометричних базах даних, мають високий науковий рівень, що підтверджує їх цитованість та впроваджуються під час перегляду ОНП.

10.6 Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для унеможливлення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності

Підтримка політики дослідницької доброчесності є важливою складовою системи забезпечення якості наукової діяльності. У програмі академічного розвитку науковців практикується постійний моніторинг дотримання аспірантами норм академічної доброчесності. Цей моніторинг проводять викладачі та наукові керівники на протязі всього періоду навчання аспірантів. Також редакційні колеги наукових журналів СумДУ, інших наукових видань, організаційні комітети конференцій та керівники наукових досліджень проводять моніторинг дотримання норм доброчесності під час підготовки заключних звітів за результатами досліджень. Успішність багатовекторної діяльності з популяризації політики академічної доброчесності досягається на інституційному та особистісному рівнях. Це включає в себе застосування управлінських інструментів організаційного та стимулюючого характеру, а також вплив на цінності та культуру, що реалізується в командах дослідників, взаємодії між викладачами, аспірантами та науковими керівниками. Унікальною практикою є використання імерсивних технологій як технологічної основи для формування доброчесної поведінки. Це може означати застосування віртуальної реальності, інтерактивних тренажерів або інших інноваційних методів, які допомагають створити імерсивне навчальне середовище, спрямоване на розвиток етичних норм і цінностей.

3. Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми

У цьому розділі на основі звіту експертної групи та висновків ГЕР резюмуються рекомендації стосовно подальшого удосконалення освітньої програми, включаючи пропозиції щодо усунення виявлених під час акредитації недоліків. Заповнення цих полів є обов'язковим у всіх випадках, коли ГЕР погодилася або визначила рівень відповідності критерію В, Е чи F.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

ГЕР погоджується з рекомендацією ЕГ що до розширення списку професій у новій версії ОНП, яка, має бути прийнята у 2023 році у відповідності до регламенту СумДУ.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми

ГЕР рекомендує розвиток за вектором впровадження та використання елементів дуальної форми здобуття вищої освіти.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання

ГЕР погоджується з рекомендацією ЕГ, а саме для зручності вступників, інформація може бути представлена у логічному форматі, враховуючи потенційні запити та шляхи їхнього пошуку.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою

ГЕР погоджується з ЕГ що до проведення цілеспрямованої роботи з представниками аспірантської спільноти в напрямі роз'яснення їх прав та ролі у сучасній системі відносин в освітньому середовищі, а також підтримки міждисциплінарної співпраці.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

ГЕР погоджується з ЕГ та відзначає взірцеву відповідність ОП Критерію 5.

Критерій 6. Людські ресурси

ГЕР погоджується з ЕГ та відзначає взірцеву відповідність ОП Критерію 6.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

ГЕР погоджується з ЕГ та відзначає взірцеву відповідність ОП Критерію 7.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

ГЕР погоджується з ЕГ та відзначає взірцеву відповідність ОП Критерію 8.

Критерій 9. Прозорість та публічність

ГЕР погоджується з рекомендаціями ЕГ що до розробки рекламно-інформаційний розділ “Наукова складова ОП” та додати інформацію про коло поточних та перспективних тем наукових досліджень в межах ОП, про аспірантів та наукових керівників, наявні лабораторії, що використовуються при реалізації ОП.

Критерій 10. Навчання через дослідження

ГЕР погоджується з ЕГ та відзначає взірцеву відповідність ОП Критерію 10.

4. Додатки

Відсутні

Шляхом підписання цього експертного висновку я підтверджую, що внесені до нього відомості про присутніх на засіданні ГЕР і результати голосування членів ГЕР є достовірними, а експертний висновок було схвалено на засіданні ГЕР так, як його викладено вище.

Документ підписаний кваліфікованим електронним підписом.

Головуючий на засіданні ГЕР

МЕЛЬНИК ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ